ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ

សំណុំរឿង

លេខ : ០៣៨ /០០១ /២០០១

ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០១

សេចក្ដីសម្រេច

លេខ : ០៤០ /០០២ /២០០១ កបធ.ច

ចុះថ្ងៃទី ១២ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០១

ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ

-បានឃើញរដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៃ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

-បានឃើញព្រះរាជក្រម ជស/រកម/០៤៩៨/០៦ ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ១៩៩៨ ប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្ដីពីការរៀបចំ និង ការប្រព្រឹត្តទៅ នៃ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ

-បានឃើញលិខិតប្រធានរដ្ឋសភា លេខ ០៤៥ រស ចុះថ្ងៃទី ១៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០១ ស្នើឱ្យក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ពិនិត្យធម្មនុញ្ញភាពនៃច្បាប់ស្ដីពី " ការបង្កើតអោយមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ដើម្បីកាត់សេចក្ដីឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ " ដែលរដ្ឋសភាបានអនុម័តយល់ព្រមកាលពីថ្ងៃទី២ ខែមករា ឆ្នាំ២០០១ នាសម័យប្រជុំលើកទី ៥ នីតិកាលទី ២ ហើយព្រឹទ្ធសភាក៏បានពិនិត្យចប់សព្វគ្រប់នៅថ្ងៃទី ១៥ ខែ ឆ្នាំដដែល នាសម័យប្រជុំពេញអង្គលើកទី ៤ នីតិកាលទី១ ដោយបានអនុម័តយល់ស្របតាមលើទម្រង់ និងគតិនៃច្បាប់នេះទាំងស្រុង គ្មានការកែប្រែអ្វីឡើយ ដែលអគ្គលេខាធិការដ្ឋានក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញបានទទួលនៅថ្ងៃទី១៧ ខែមករាឆ្នាំ២០០១។

-ក្រោយពីបានស្ដាប់សេចក្ដីរាយការណ៍របស់សមាជិករាយការណ៍

-ក្រោយពីបានពិភាក្សាគ្រប់គ្រាន់តាមច្បាប់ហើយ

-យល់ឃើញថា រដ្ឋសភា និងព្រឹទ្ធសភាបានអនុវត្តយ៉ាងត្រឹមត្រូវតាមបែបបទ ដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ១១៣ ថ្មីនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ក្នុងការពិនិត្យ អនុម័តច្បាប់ខាងលើនេះ ។

-យល់ឃើញថា រដ្ឋសភាបានអនុវត្តយ៉ាងត្រឹមត្រូវតាមបែបបទ ដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ១៤០ ថ្មី នៃ

រដ្ឋធម្មនុញ្ញ វាក្យខ័ណ្ឌទី ២ ក្នុងការបញ្ជូនមកអោយក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញពិនិត្យមុននឹងច្បាប់នេះត្រូវប្រកាសឱ្យប្រើ ។

-យល់ឃើញថា មាត្រា ៣ វាក្យខ័ណ្ឌ ទី ១ នៃច្បាប់នេះ បានយោងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ និងចង្អុលមាត្រានៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌនេះ ចំនួនដប់ ដែលក្នុងចំណោមនោះ មាត្រា ២០៩ ៥០០ ៥០៦ និង ៥០៧ បានចែងថា : " ... *ត្រូវមានទោសឧក្រិដ្ឋថ្នាក់ទីបី* " ។ មាត្រា ២១ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌដែលបានបញ្ជាក់ថា "... *ទោសឧក្រិដ្ឋថ្នាក់ទីបី គឺជាទោសសម្លាប់* " ។ ដូច្នេះទាំងអក្សរ ទាំងខ្លឹមសារវាក្យខ័ណ្ឌពាក់ព័ន្ធនេះ មានន័យផ្ទុយនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដែលមាត្រា ៣២ វាក្យខ័ណ្ឌទី ២ បានចែងថា : " *ទោសប្រហារជីវិតមិនត្រូវឱ្យមានឡើយ* " ។

-យល់ឃើញថា មាត្រា ៣ វាក្យខ័ណ្ឌទី ២ នៃច្បាប់នេះ បានពន្យារពេលបន្ថែម ២០ ឆ្នាំទៀតទៅលើអាជ្ញាយុកាលនៃបណ្តឹងអាជ្ញាសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលមាត្រា ១០៩ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ បានកំណត់ត្រឹមតែដប់ឆ្នាំ ។ អានុភាពនៃមាត្រា ៣ វាក្យខ័ណ្ឌទី ២ នេះ បានធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់គោលការណ៍ជាសារវន្តមួយ : " *អប្រតិសកម្មភាព នៃ ច្បាប់ថ្មីលើបទល្មើស ដែលបានកើតឡើងក្នុងអតីតកាល* " ដែលប្រទេសកម្ពុជា ក៏ដូចជាអារ្យប្រទេសមួយចំនួន បានទទួលស្គាល់ជាទូទៅក្នុងសម័យមុនឆ្នាំ ១៩៧៥ ក៏ដូចជាសម័យក្រោយឆ្នាំ ១៩៧៨ ដោយរាប់បញ្ចូលទាំងសម័យអន្តរកាលនៃក្រុមប្រឹក្សាជាតិជាន់ខ្ពស់ផង ។ ប៉ុន្តែកម្ពុជាមិនបានបញ្ជាក់ថា គោលការណ៍ជាសារវន្តនេះ មានតម្លៃស្មើនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញឡើយ ហេតុដូច្នេះហើយបានជាសភាធម្មនុញ្ញ ដែលជាអង្គការជ្រើសតាំងតាមនីតិវិធីស្របច្បាប់ និងតំណាងឱ្យប្រជារាស្ត្រពិតប្រាកដ ក្នុងការតាក់តែងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ មិនបានបញ្ចូលគោលការណ៍នេះ ក្នុងមាត្រាណាឡើយ ក្នុងបុព្វកថាក៏មិនមានដែរ ។ លើសពីនេះទៅទៀត ទុកជាគោលការណ៍នេះ មានតម្លៃស្មើនឹងអ្វីក៏ដោយ ឬ ត្រូវបានចារឹកជាលាយលក្ខអក្សរ ឬ ក៏គ្មាន ក៏គេត្រូវគោរពគោលការណ៍មួយទៀត " *រាល់គោលការណ៍មានសមាសធាតុពីរ : វិធាន និង អញ្ញត្រកម្ម* " បើវិធានមានតម្លៃស្មើអ្វី អញ្ញត្រកម្មក៏មានតម្លៃដូចគ្នា ។ អប្រតិសកម្មភាពដែលមិនត្រូវបានចែងក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ គេបានឃើញនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ ។ គោលការណ៍គ្រឹះ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌនេះ ក៏មានការវៀរលែងដែរ ។ មាត្រា ៦ វាក្យខ័ណ្ឌទី២ បានចែងថា : " ... *ប៉ុន្តែបើច្បាប់ថ្មីនេះលុបចោលបទល្មើសណាមួយ ឬ សម្រាលទោសរបស់បទល្មើសណាមួយវិញ បទល្មើសដែលបានប្រព្រឹត្តមុនច្បាប់នេះ ត្រូវបានរួចផុតពីទោស ឬ ក៏ត្រូវបានសម្រាលទោសនោះតាមច្បាប់ថ្មី កុំឱ្យតែបទល្មើសនោះបានទទួលទោសជាស្ថាពរហើយ* " ។ ត្រង់នេះច្បាប់ថ្មីដែលយើងកំពុងពិនិត្យបានបំពេញល័ក្ខខ័ណ្ឌបានដោយបរិបូរណ៍ ។ មាត្រា ៣៨ និង៣៩ បានបន្ថយទោសប្រហារជីវិត មកត្រឹមតែទោសជាប់គុកអស់មួយជីវិតតែប៉ុណ្ណោះ ។ ម្យ៉ាងទៀតទោសជាប់

គុកដោយបង្ខំឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់ (Travaux forcés) ឬ ទោសដាក់គុកបង្ខំឱ្យធ្វើការ និងបង្ខាំងមិនឱ្យចេញ (réclusion) មកត្រឹមតែទោសជាប់គុកធម្មតា (emprisonnement) ។ សារណាអំណោយផលមួយទៀត គឺការគោរពល័ក្ខខ័ណ្ឌចង្អៀតនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ទន្ទឹមនឹងលក្ខណៈចរិតពិសេសនៃករណី ។ មាត្រាមួយនៃច្បាប់នេះ បានបន្ថែមល័ក្ខខ័ណ្ឌបន្ថែម ជាវត្ថុធាតុផ្សំបទល្មើស (éléments constitutifs de l'infraction) ច្រើនទៀតទៅលើលក្ខ័ខ័ណ្ឌជាទម្លាប់ ដែលមានស្រាប់នៅក្នុងមាត្រាទាំងឡាយដែលគេចង្អុលក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ ។ ល័ក្ខខ័ណ្ឌបន្ថែមទាំងនោះគឺ :

-ចំពោះពិរុទ្ធជន មានតែមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយណាដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត

-ចំពោះបទល្មើស គឺកំរិតត្រឹមឧក្រិដ្ឋកម្ម និងការរំលោភធ្ងន់ធ្ងរ

-ចំពោះថេរវេលា គឺកំរិតត្រឹមអំឡុងថ្ងៃទី ១៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី ៦ ខែមករា ឆ្នាំ ១៩៧៩ ។

រួមសេចក្តីទៅ មិនមានឃើញអ្វីប៉ះពាល់ដល់ធម្មនុញ្ញភាពទេ ។

-យល់ឃើញថា មាត្រា ៩ ដល់មាត្រា ៣២ ដែលបានបញ្ញត្តិពីសមាសភាពចៅក្រមជំនុំជម្រះ ការតែងតាំង ការសម្រេចសេចក្តី សហព្រះរាជអាជ្ញា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ប្រធាន អនុប្រធានការិយាល័យរដ្ឋបាល និងបុគ្គលិកជំនួយការផ្សេង ១ មានភាគីខ្មែរ និងភាគីមកពីអង្គការសហប្រជាជាតិ ដូចមានតារាងសំយោគខាងក្រោមនេះ :

សមាសភាព	សាលាដំបូង	សាលាឧទ្ធរណ៍	តុលាការកំពូល	ការិយាល័យរដ្ឋបាល
១-ចៅក្រមជម្រះក្តី				
-ខ្មែរ (ប្រធាន)	៣	៤	៥	
-អ.ស.ប	២	៣	៤	
សរុប	៥	៧	៩	
២-សម្លេងអប្បបរមាក្នុងការសំរេច	៤	៥	៦	
៣-សហព្រះរាជអាជ្ញា				
-ខ្មែរ	១	១	១	
- អ.ស.ប	១	១	១	
សរុប	២	២	២	

4

៤-សាលាដំបូងក្រមស៊ើបអង្កេត				
-ខ្មែរ	១	១	១	
- អ.ស.ប	១	១	១	
សរុប	២	២	២	
៥-ការិយាល័យរដ្ឋបាល				
-ខ្មែរ ប្រធាន				១
-អ.ស.ប អនុប្រធាន				១
សរុប				២

ដើម្បីបំរើការអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនេះ ទាំងភាគីខ្មែរ ទាំងភាគីមកពីអង្គការសហប្រជាជាតិ សុទ្ធតែត្រូវបានតែងតាំងឡើងដោយឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម ដែលជាស្ថាប័នកំពូលជាតិខ្មែរសុទ្ធសាធ សូម្បីតែប្រធាន និង អនុប្រធានការិយាល័យរដ្ឋបាល ក៏ត្រូវបានតែងតាំងដោយអាជ្ញាធរកម្ពុជាដែរ ។ អង្គការសហប្រជាជាតិ មានភារកិច្ចត្រឹមស្នើបញ្ជីបេក្ខជនតែប៉ុណ្ណោះ ហើយគ្មានសិទ្ធិសម្រេចទេ ។ គេមិនឃើញមានមាត្រាណាមួយនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ហាមឃាត់មិនឱ្យស្ថាប័នជាតិ ជាពិសេសឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម តែងតាំងជនមកពីអង្គការសហប្រជាជាតិ ដែលកម្ពុជាជាសមាជិកដែរនោះទេ ។ បើនិយាយឱ្យអស់ទៅ ក្នុងឋានៈខ្លួនជាអង្គការប្រមូលផ្តុំប្រជាជាតិស្ទើរតែទាំងអស់ក្នុងពិភពលោក អង្គការសហប្រជាជាតិអាចឧទ្ទេសនាមបេក្ខជនគ្រប់សញ្ជាតិ រួមមានទាំងខ្មែរ ឬ ខ្មែរមានសញ្ជាតិពីរផង ។ គ្រប់លំដាប់ថ្នាក់នៃអង្គជំនុំជម្រះក្តី : សាលាដំបូង សាលាឧទ្ធរណ៍ តុលាការកំពូល ភាគីខ្មែរសុទ្ធតែមានចំនួនភាគច្រើន ហើយសុទ្ធតែខ្មែរទៀតដែលត្រូវបានទទួលឋានៈជាប្រធាន ។ ប៉ុន្តែចំនួនសម្លេងអប្បបរមាក្នុងសេចក្តីសម្រេច ដែលមានកំពស់ខ្ពស់ ជាយន្តការតុល្យការមួយ ធ្វើឱ្យមានសមតាខាងផ្លូវយុត្តិធម៌ ព្រោះភាគីទាំងពីរចាំបាច់ត្រូវតែសហការគ្នាដោយខានមិនបាន ។ ការយកប្រព័ន្ធតុលាការកម្ពុជា ដែលមានស្រាប់ និងការរើសយករាជធានីភ្នំពេញជាទីតាំងដំណើរការ ជាការគាំពារថ្មីមួយទៀតដល់អធិបតេយ្យរបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។ ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនេះ បានយោងច្បាប់ចំនួនប្រាំមួយ ដែលបានចែងក្នុងមាត្រា ៣ ៤ ៥ ៦ ៧ និង ៨ ។ ក្នុងចំណោមនេះ ប្រាំទៅហើយ (ប្រាំចុងក្រោយ) ដែលសុទ្ធជាអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ ។ ដូច្នេះការទាមទារឱ្យមានការរួមចំណែកពីសំណាក់អង្គការសហប្រជាជាតិ ជាការចាំបាច់ ។

-យល់ឃើញថា មាត្រា ៤០ ដែលបានហាមឃាត់មិនឱ្យរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ស្នើសុំឱ្យមានការលើកលែងទោស ឬ ការអនុគ្រោះទោស មិនមានធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ធម្មនុញ្ញភាពទេ ពីព្រោះមាត្រា ២៧ នៃ

រដ្ឋធម្មនុញ្ញបានបញ្ញត្តិពីព្រះមហាក្សត្រ មិនមែនពីរាជរដ្ឋាភិបាលឡើយ ។ មាត្រានេះចែងថា " *ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់មានព្រះរាជសិទ្ធិបន្ធូរបន្ថយទោស និងលើកលែងទោស* " ។

សំរេច

មាត្រា ១ -ផ្អែកតាមមូលបទខាងលើ ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ដើម្បីកាត់សេចក្តីឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ដែលរដ្ឋសភាបានអនុម័តកាលពីថ្ងៃទី ២ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០១ និងព្រឹទ្ធសភាបានពិនិត្យចប់សព្វគ្រប់ហើយ កាលពីថ្ងៃទី ១៥ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០១ ត្រូវបានប្រកាសថា ស្របនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ លើកលែងតែបទបញ្ញត្តិទាំងឡាយដែលបានចែងថា "... *ត្រូវមានទោសឧក្រិដ្ឋថ្នាក់ទីបី* " ដែលជាទោសសម្រាប់ ក្នុងមាត្រា ២០៩ ៥០០ ៥០៦ និង ៥០៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ ដែលត្រូវបានចង្អុលក្នុងមាត្រា ៣ នៃច្បាប់នេះ ។

មាត្រា ២ -សេចក្តីសំរេចនេះ ធ្វើនៅរាជធានីភ្នំពេញថ្ងៃទី ១២ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០១ នាសម័យប្រជុំពេញអង្គ នៃក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ និងជាសេចក្តីសំរេចស្ថាពរ បិទផ្លូវតវ៉ា ហើយមានអានុភាពអនុវត្តទៅលើអំណាចទាំងអស់ដែលមានចែងក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងត្រូវចុះផ្សាយក្នុងរាជកិច្ច ។

រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ១២ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០១

ប្រធាន

ចាន់ សុខ